

Економіка АПК

Міжнародний науково-виробничий журнал

Колектив редакції журналу нагороджено
Почесною грамотою Кабінету Міністрів
України

Грамотою
Верховної Ради
України

11'2019 (301)

ЗМІСТ

❖ Колонка головного редактора

Теоретичне забезпечення сучасних аграрних перетворень 5

❖ Аграрна політика і реформування

Бородіна О.М., Прокопа І.В., Киричук С.В., Риковська О.В. Солідарне сільське господарство як нова модель соціальної взаємодії між виробником і споживачем 6

❖ Аграрний ринок

Андрійчук В.Г., Ходзіцька К.Р. Теоретичні і методичні засади визначення ефективності зберігання сільськогосподарської продукції 17

Духницький Б.В. Потенціал розвитку агропродовольчого ринку України 27

Сатіна Г.М., Мазур К.В. Основні проблеми та перспективи розвитку ринку фундука в Україні 35

Копитець Н.Г., Волошин В.М. Оцінка цінової ситуації на ринку м'яса птиці 42

❖ Матеріально-технічне забезпечення аграрної сфери

Захарчук О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку основних виробничих засобів сільського господарства 49

❖ Інноваційна діяльність та інтелектуальний капітал

Трусова Н.В., Танклевська Н.С. Інноваційна парадигма економічної безпеки регіонів у конкурентному середовищі суб'єктів агробізнесу 58

❖ Проблеми економічної теорії

Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г. Модель забезпечення конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств: теоретико-методичний аспект 70

Melnyk L.H., Kubatko O.V., Piven V.S., Kucherenko P.V., Ihnatchenko V.M. Bioplastics production for circular economy and sustainable development promotion 79

❖ Зарубіжний досвід розвитку аграрного виробництва

Фурман І.В., Пронько Л.М. Формування державної програми підтримки підприємств-агровиробників України з урахуванням світового досвіду 85

❖ Наукова дискусія

Самборська О.Ю., Колесник Т.В. Оцінка сучасного стану та напрями розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації 96

Гонтарук Я.В. Перспективи розвитку енергозабезпечуючих кооперативів на селі 105

❖ Наукове життя

Українці проти форсованого розпродажу їхньої землі
(Відкритий лист Головам Світового Банку, Міжнародного Валютного Фонду та Європейського банку реконструкції та розвитку, 6 грудня 2019 р., м. Київ, Україна 115

❖ Критика і бібліографія

Власов В.І., Пугачов М.І. Конвергенція у соціально-економічному просторі міжнародної інтеграції (рецензія на монографію «Соціально-економічна конвергенція: теорія і практика», Т.В. Бурлай) 119

Рекомендовано до друку редакційною колегією Міжнародного науково-виробничого журналу «Економіка АПК» (протокол № 11 від 19.11.2019 р.) та вченою радою Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (протокол № 10 від 19.11.2019 р.)
Підписано до друку: 27.11.2019 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передруки і переклади статей дозволяються за згодою авторів і редакції Міжнародного науково-виробничого журналу «Економіка АПК». Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 15,25.
Тираж 250 прим.
Зам. № 1.

Видання та друк - Національний науковий центр
„Інститут аграрної економіки”
03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2065 від 18.01.2005 р.

Г.М. САТИНА, кандидат економічних наук
К.В. МАЗУР, кандидат економічних наук, доцент

Основні проблеми та перспективи розвитку ринку фундука в Україні

Мета статті - обґрунтувати умови для насичення внутрішнього ринку фундука та розвитку експорту, проаналізувати кон'юнктуру вітчизняного ринку, окреслити проблеми та перспективи влаштування промислового фундукарства, запропонувати низку заходів для конкурентоспроможного розвитку галузі.

Методика дослідження. За теоретико-методологічну базу дослідження слугували сучасна економічна теорія та наукові положення з розвитку продовольчих ринків. Для оцінки стану ринку фундука залучено методи аналізу й синтезу, групування, балансовий; при встановленні перспективних обсягів виробництва - розрахунковий, нормативний, для обґрунтування засад ефективного розвитку галузі - моделювання, порівняльного аналізу.

Результати дослідження. Розглянуто сучасний стан і тенденції формування попиту й пропозиції, здійснено оцінку рівня виробництва і споживання горіхів, обґрунтовано нормативи витрат праці й коштів на створення і використання товарних насаджень, визначено потреби в інвестиціях для розвитку вітчизняної галузі та очікуваний соціально-економічний ефект.

Елементи наукової новизни. У дослідженнях місткості внутрішнього ринку фундука поглиблено методичні підходи в частині розрахунку продовольчого балансу, а саме укрупненими статтями відповідно до товарної сегментації ринку свіжої і переробленої продукції.

Практична значущість. Встановлено кількісні та якісні параметри виробництва фундука, визначено місткості внутрішнього ринку, надано оцінку ефективності промислових технологій, запропоновано заходи розвитку галузі. Доведено, що закладання в Україні промислових садів фундука площею 5 тис. га дозволить підвищити рівень виробництва цих горіхів до 0,4 кг на одну особу за сучасного рівня споживання усіх горіхоплідних 0,8 кг. Це сприятиме імпортозаміщенню фундука на вітчизняному ринку та розвитку його експорту. Табл.: 2. Рис.: 2. Бібліогр.: 15.

Ключові слова: фундук; споживчий ринок; кон'юнктура; товарне виробництво; розвиток; проблеми; перспективи.

Сатіна Галина Михайлівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу наукових досліджень з питань економіки, методології та інтелектуальної власності, Інститут садівництва НААН (Києво-Святошинський р-н, с. Новосілки, вул. Садова 23)

E-mail: galina_satina@ukr.net

Мазур Катерина Василівна - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет (м. Вінниця, вул. Сонячна, 3)

E-mail: kv_mazur@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1137-3422>

Постановка проблеми. Тривалий час на споживчому ринку України спостерігається різкий контраст між масовим використанням перероблених плодів фундука, наявністю сприятливих умов для їх вирощування та малорозвиненістю сфери виробництва. У горіхоплідному секторі значна увага приділяється горіхам грецьким. Цьому сприяє вузький ареал промислового вирощування культури та дефіцит пропозиції її плодів у світі [12]. Разом із тим, ринок фундука не менш привабливий та перспективний для вітчизняного виробника. Культуру можна успішно вирощувати по всій території України [1]. Адже рослина відносно невибаглива

до кліматичних умов і при належній агротехніці може забезпечувати високі врожаї.

Для багатьох поколінь українців лісові горіхи залишаються традиційними ласощами: їх вживають свіжими та у переробленому вигляді. Однак споживчий ринок фундука у нас малорозвинений. Товарне виробництво завмерло на кілька десятиліть, а внутрішній ринок задовольняється імпортом та зборами лісових горіхів [5]. І це при тому, що в сусідній Польщі галузь активно й успішно розвивається [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначений стан вітчизняної галузі не залишив байдужими численних дослідників і поціновувачів культури, аматорів та майбутніх професіоналів горіхової справи. Розпочалися активні розвідки й перші спроби

адаптації в Україні успішних моделей товарного саду [8, 9], добору ефективних сортів [6, 13], запровадження інноваційних технологій розмноження [11], обґрунтування вартості створення садів [2] та здійснення ринкового моніторингу [4].

Наразі виникає необхідність у систематизації та доповненні розрізнених і часткових досліджень, комплексній оцінці можливостей нашої країни у промисловому вирощуванні фундука та насиченні споживчого ринку.

Мета статті - обґрунтувати умови для насичення внутрішнього ринку фундука та розвитку експорту, проаналізувати кон'юнктуру вітчизняного ринку, окреслити проблеми та перспективи влаштування промис-

лового фундукарства, запропонувати низку заходів для конкурентоспроможного розвитку галузі.

Виклад основних результатів дослідження. Наукові розвідки свідчать на користь розвитку промислового вирощування фундука в Україні.

Плоди ліщини великої (*Corylus maxima* L.) належать до класу десертних горіхів, які можна вживати як у свіжому, так і переробленому вигляді. Обсяги вирощування фундука у світі досягають 0,7-1,0 млн тонн у рік. Серед основних виробників Туреччина, Італія, Грузія, США та Азербайджан, на частку яких припадає до 88,8% валових зборів (табл. 1).

1. Країни - основні виробники фундука у світі, тонн

№ з/п	Країна	Рік				Середнє 2011-2017 рр.	Усього, %
		2011	2013	2015	2017		
	Загалом у світі	746 596	869 159	937 389	1 006 178	849 423	100,0
1	Туреччина	430 000	549 000	646 000	675 000	547 143	64,4
2	Італія	128 940	112 650	101 643	131 281	107 968	12,7
3	США	34 927	40 823	28 123	29 030	34 425	4,1
4	Грузія	31 100	39 700	35 300	21 400	31 300	3,7
5	Азербайджан	32 922	31 202	32 260	43 000	33 249	3,9
6	Китай	22 000	23 000	24843	27044	24 213	2,9
7	Іран	20 244	20 756	12975	15645	18 212	2,1
8	Іспанія	17 590	15 302	11423	10487	13 180	1,6
9	Чилі	5 200	9 500	10 816	18 325	11 054	1,3
...							
29	Україна	20	20	10	10	14	0,0
	Інші країни	21 516	28 602	35 912	42 448	30 104	3,5

Джерело: Сформовано авторами за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО).

Рівень споживання. Споживання фундука у тривалій перспективі поступово зростатиме поряд із нарощуванням виробництва та розвитком торгівлі [14, 15]. У середньому цей показник у світі сягає 0,12 кг. Разом із тим ряд країн із переліку основних виробників (США, Китай, Іран, Італія, Чилі) основну масу зібраного врожаю спрямовують на внутрішній ринок (рис. 1). Причому Італія і Франція ще й додатково завозять щороку по 40-60 тис. тонн цих горіхів. Відтак, споживання фундука у вказаних країнах знаходиться на високому рівні і може слугувати за орієнтир для розвитку вітчизняного ринку. Наприклад, у Туреччині одна особа вживає 3,1 кг горіхів у рік, в Італії - 2,4, у Франції - 0,7 кг/рік.

Основні постачальники. Поставки фундука на світовий ринок щороку розширюються за рахунок таких країн, як Туреччина, Грузія, Італія, США, які здавна переймаються розвитком цієї галузі та не припиняють створювати нові насадження. Так, у Туреччині з 2013-го по 2017 р. площі плодоносних садів збільшилися на 16,6 тис. га. Ця країна спрямовує на експорт 53,6% обсягів одержаного врожаю. Високі темпи закладання у Грузії: з 2008-го по 2013 р. насадження фундука зросли від 10 до 22 тис. га. В Азербайджані за останніх сім років під цю культуру освоєно додатково 12,6 тис. га. Нові сади фундука також активно закладають у Чилі, Італії, Румунії й Молдові.

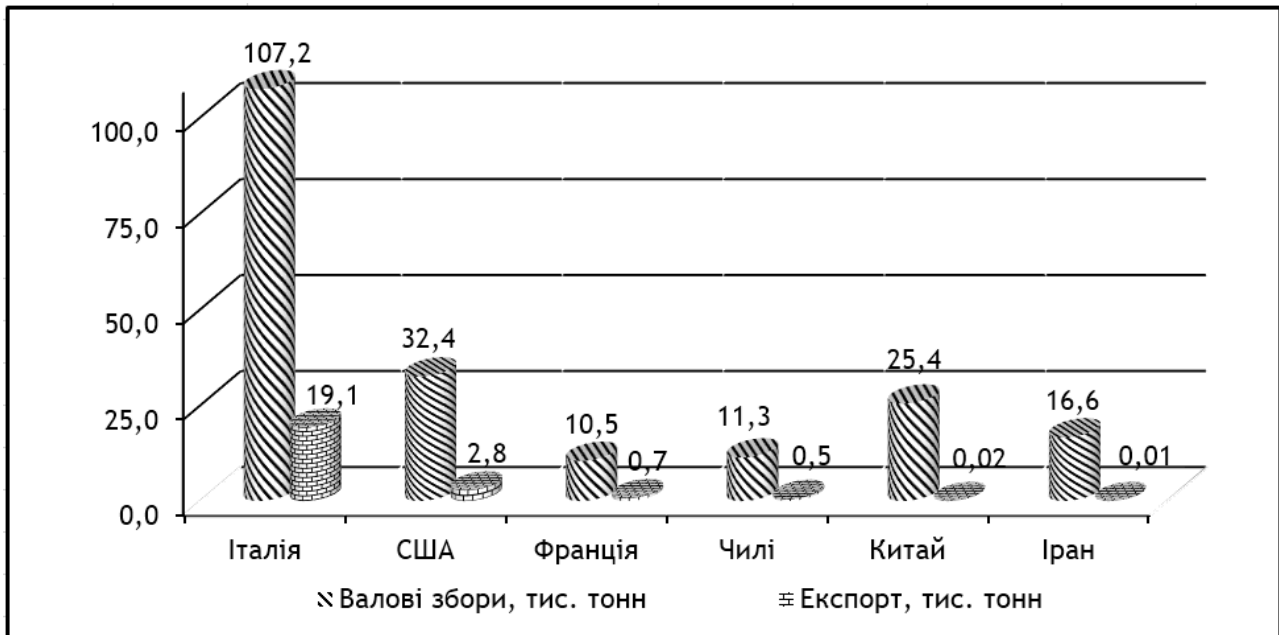

Рис. 1. Обсяги виробництва та експорту фундука в країнах з високою культурою споживання, середнє за 2013-2016 рр.

Джерело: Сформовано авторами за даними ФАО.

Майже у повному складі наведені країни забезпечують 90,0% експорту на світовий ринок або 200 тис. тонн вилущених ядер щороку.

Багаторівневий ринок. Господарська політика згаданих країн цілком зрозуміла, адже ринок фундука досить об'ємний і перспективний. Плоди затребувані у харчовій, кондитерській, оліє-жировій, фармацевтичній, парфумерній, лакофарбовій галузях. Вилущені ядра споживають у сирому вигляді, смажені, бланшовані, солодкі, солоні, у сиропях. Із них виготовляють солодощі, олію, пасту, молоко, вершки, каву, борошно, настоянки. Олію застосовують для виробництва мила, свічок, лаків, фарб. Деревину та шкаралупу використовують при виготовленні оздоблювальних виробів, порошу, вугілля, лінолеуму, дубильних речовин. Відтак, споживчий попит на горіхи фундука досить жвавий.

Основні покупці. Щороку в зовнішню торгівлю надходить близько 52% світового врожаю. До найбільших імпортерів відносяться Італія (62,2 тис. тонн), Франція (39,0), Німеччина (20,6), Бельгія (10,2) та Росія (8,9), які закуповують 63,3% поставлених на світовий ринок плодів. У грошовому еквіваленті це досягає 1,9 млрд дол. США (середнє за 2013-2016 рр.).

Внутрішні потреби. Україна також входить до переліку імпортерів фундука. З 2010 р. на вітчизняний ринок надійшло у перерахунку на цілі плоди 28,8 тис. тонн згаданих горіхів

вартістю 94,2 млн дол. США, що забезпечило внутрішнє споживання на рівні 0,1 кг на одну особу в рік. Проте, як уже зазначалося, у країнах з високою культурою харчування цей показник значно вищий: у Західній Європі - 1,15 кг, у Південній - 1,25 кг (рис. 2).

Продовольчий баланс. Детальніше параметри вітчизняного ринку фундука роз'яснює продовольчий баланс. За його даними, поставки імпорту формують до 100% споживчого фонду країни, а внутрішнє виробництво майже відсутнє. Обсяги експорту (реекспорту) в такій ситуації залишаються мізерними (табл. 2).

Зважаючи на наведені показники, виникає запитання: чому за наявності значної кількості вітчизняних сортів, сприятливих природних умов для вирощування горіхів та вагомої бази агротехнологічних знань наша країна замість того, щоб виконувати функції донора, виступає акцептором на ринку фундука?

Відповідь криється в тому, що тривалий час в Україні горіхоплідні відносили до сільськогосподарських культур непромислового значення. Певні зміни сталися з розвитком ринкових відносин. Активний зовнішній попит на грецькі горіхи стимулював розвиток галузі саме в цьому напрямі. Навіть за невисокої товарної якості вітчизняної продукції порівняно зі світовими еталонами зовнішній ринок її поглинає, здебільшого у вигляді сировини. Так, у 2015-2018 рр. частка

експорту грецьких горіхів досягла 66% обсягів валових зборів. А ось для фундука цей сегмент торгівлі дещо складніший для освоєння через потужний розвиток промислової індустрії в ряді країн Азії, Америки та Євро-

пи. Конкуренція постачальників фундука на ринках із високою дохідністю значна. Вітчизняному виробникові бракує поки що технологічної обізнаності та підприємливості для виходу на такі ринки.

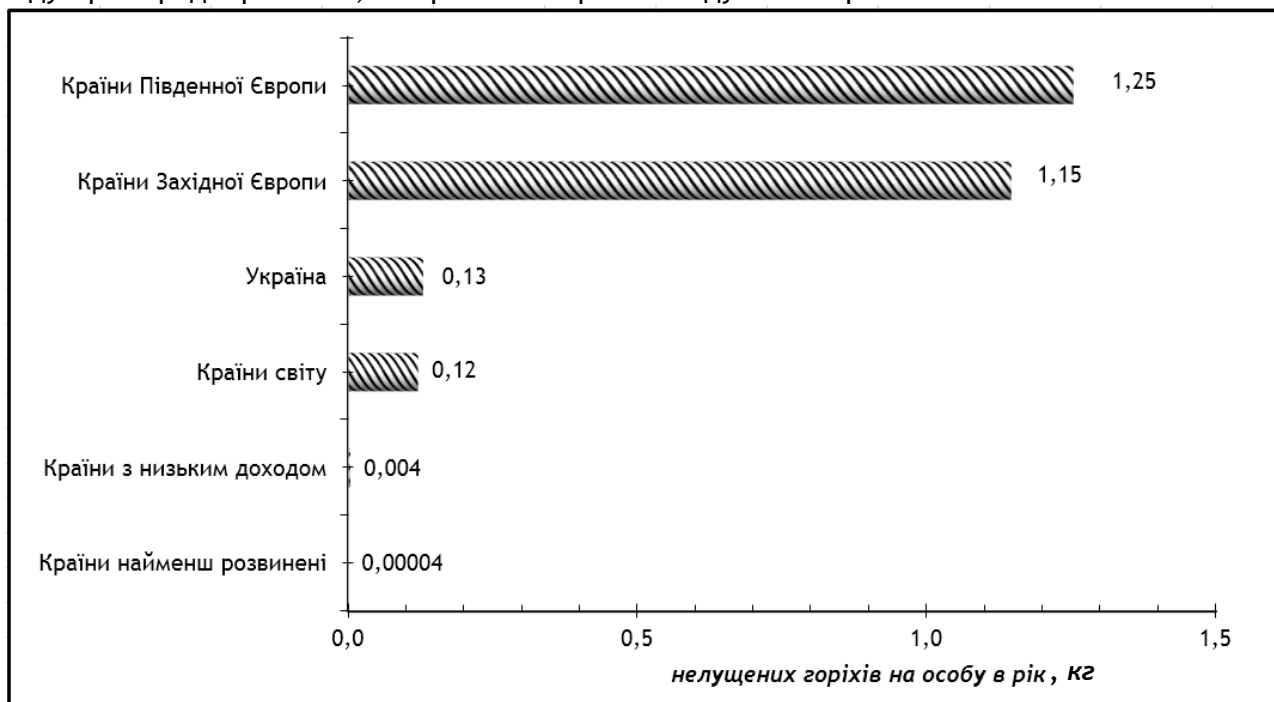

Рис. 2. Рівень споживання фундука у 2013 р., кг/особу

Джерело: Сформовано авторами за даними ФАО.

2. Продовольчий баланс фундука (2015-2018 рр.), тис. ц

Стаття балансу	Рік			
	2015	2016	2017	2018
<i>Виробництво</i>	0,10	0,10	0,20	0,30
Зміна запасів на кінець року	-0,4	0,2	0,1	-0,2
Вивезено (експорт)	0,3	0,0	0,0	0,9
Завезено (імпорт)	13,0	16,3	16,7	16,4
<i>Усього ресурсів</i>	<i>13,2</i>	<i>16,2</i>	<i>16,8</i>	<i>16,0</i>
Витрачено на корм	0,1	0,1	0,1	0,1
Втрати продукції	0,1	0,1	0,1	0,1
Переробка на нехарчові цілі	0,3	0,3	0,3	0,3
<i>Фонд споживання</i>	<i>12,8</i>	<i>15,7</i>	<i>16,3</i>	<i>15,5</i>

Джерело: Сформовано авторами за даними Державної служби статистики України.

Імпортозаміщення слугує саме тією нішею [10], що зможе мобілізувати внутрішні зусилля та стимулювати розвиток вітчизняного фундукарства. Аналіз цінової конкурентоспроможності на внутрішньому ринку свідчить про перспективність цієї справи. Нормативна собівартість виробництва 1 т фундука в умовах зрошення (схема садіння, 6х6) становить 31 тис. грн, що значно нижче за оптові ціни на неочищений фундук: 90-125 тис. грн за горіхи українського виробництва та 160-350 тис. грн за імпортовані плоди, переважно з Туреччини і Грузії.

Перспективи галузі у цьому напрямі пов'язані зі створенням спершу 5 тис. га садів промислового значення. Звідси постає завдання ефективної організації власного виробництва. З цією метою необхідно оцінити типові технології вирощування фундука.

Створення промислових садів. Як наголошують науковці Інституту садівництва НААН, організацію товарного вирощування фундука слід розглядати лише в умовах зі зрошенням. Період створення саду зі схемою висаджування дерев 6х6 м - 6-7 років (залежно від сезону закладання), а експлуатації - понад 25 років. Очікуваний рівень

врожайності тісно корелює з підбором сортів та становить 1,5-2,5 т/га. Типовим проектом передбачено підготовку ґрунту, закладання саду, встановлення огорожі, організації зрошення та щорічний догляд за молодими насадженнями до вступу їх у товарне плодоношення. Створення 1 га таких насаджень коштуватиме 486,6 тис. грн (*І півріччя 2019 р.*). При цьому затрати праці становитимуть - 755 люд.-год, мінеральних та органічних добрив - 127,6 т, пального - 3,4 т, води - близько 3,2 т.

Ефективність виробництва. Товарне плодоношення саду пов'язане з досягненням беззбитковості виробництва й очікується на шостий рік вегетації за врожайності понад 1,0 т/га (рівень рентабельності витрат 3,5%). Протягом наступних 3-8 років продуктивність зростає до 2,0-2,5 т/га. Типова технологія передбачає утримання в належному стані ґрунту, підживлення рослин, захист від хвороб та шкідників, механізоване збирання врожаю та первинну доробку плодів. Усе це коштуватиме виробнику 92,0 тис. грн щороку за врожайності 2,5 т/га. Зауважимо, що найбільша частка віднесених на собівартість витрат припадає на відновлення основних засобів (36,9%), вартість добрив і агрохімікатів (21,6), пального та електроенергії (19,1).

За умов продажу фундука неочищеним за ціною 11,5 тис. грн за 1 т вищого товарного сорту та 10,1 тис. грн за 1 т першого товарного сорту дохід від реалізації одержаного врожаю буде на рівні 283,9 тис. грн з 1 га промислового саду. З урахуванням понесених витрат та сплати податків на умовах спрощеного режиму оподаткування (для сільськогосподарських виробників - 4 група) сума чистого прибутку становитиме 131,8 тис. грн, рівень рентабельності сягне 143,3%, а строк окупності інвестицій - 2,9 року.

Дедалі більшого поширення набувають ущільнені схеми садіння дерев із прямокутним розміщенням в ряду - це, як правило, 6×4 та 5×4 м. Далі наведемо економічні показники створення та вирощування фунду-

кового саду за схемою 5×4 м. Так, балансова вартість 1 га насаджень буде на рівні 544,1 тис. грн. Беззбитковим виробництво стане за врожайності молодих садів понад 1,2 т/га, тобто на сьомий рік вегетації (рентабельність витрат - 2,4%). За повного товарного плодоношення очікується врожай на рівні 3,5 т/га. На його вирощування в умовах зрошення слід витратити 113,4 тис. грн. Дохід з 1 га фундукових насаджень становитиме 397,5 тис. грн, чистий прибуток - 200,0 тис. грн, а рівень рентабельності - 176,4%. Строк окупності залучених інвестицій - 2,2 року.

Розвиток галузі. В масштабах країни очікується наступний ефект. Створення 5 тис. га промислових садів дозволить щороку одержувати додатково до 17,5 тис. тонн високоякісних горіхів. Із розрахунку на одну особу рівень виробництва зростає від 0,0002 до 0,4 кг. Очікувані обсяги виробництва не лише перекриють імпорт, а й сприятимуть розвитку торгівлі на зовнішніх ринках. Загальні потреби інвестицій на створення садів розраховано на рівні 2,7 млрд грн, а надходження у вигляді грошових потоків (прибуток та кошти амортизаційного фонду) оцінюються у 0,8-1,2 млрд грн щороку. Поряд із продовольчим та економічним очікується соціальний ефект. За рахунок додаткових робочих місць зайнятості у цьому агросекторі зростатиме щороку на 650% і в цілому сягне 1,1 тис. осіб, за умови їх повної зайнятості.

Висновки. Організація товарного виробництва фундука виступає потребою розвитку внутрішнього споживчого ринку та перспективною справою для аграріїв країни. Разом із тим необхідний ретельний і виважений підхід у процесі добору сортів, розробки й адаптації технологій їх вирощування, створенні виробничої інфраструктури та у здійсненні маркетингової діяльності. На цьому й слід сконцентрувати увагу в подальших наукових дослідженнях.

Список бібліографічних посилань

1. Наукові основи та складові галузевої програми розвитку горіхівництва в Україні / Сатіна Г. М., Олещенко Ф. Г., Кошлакова Н. М. та ін. Київ : Логос, 2011. 100 с.
2. Панасенко Г. В. Оцінка витрат грошових коштів і затрат праці на вирощування фундука. *Агроінком*. 2010. № 10-12. С. 37-38.
3. Розвиток економіки сільського господарства України в 2011-2015 рр. : наук. доп. / Гадзало Я. М., Лупенко Ю. О., Пугачов М. І. та ін. ; за ред. Ю. О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 546 с.

References

1. Satina, H.M., Oleshchenko, F.H., Koshlakova, N.M., et al (2011). *Naukovi osnovy ta skladovi haluzevoi prohramy rozvytku horikhivnytstva v Ukraini [Scientific bases and components of the sectoral nutrition development program in Ukraine]*. Kyiv: Lohos [In Ukrainian].
2. Panasenko, H.V. (2010). Otsinka vytrat hroshovykh koshitiv i zatrat pratsi na vyroshchuvannia funduka [Estimation of the cost of money and labour costs for growing hazelnuts]. *Ahroinkom*, 10-12, pp. 37-38 [In Ukrainian].

4. Сало І. А. Основні тенденції розвитку ринку горіхоплідних в Україні та світі. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 9-12.
5. Сатіна Г. М., Попова О. П. Фундуковому саду бути. *Агронавігатор*. 2017. № 10. С. 42-45.
6. Слюсарчук В. Є. Оцінювання сортів і клонів фундука селекції Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького в ДСДЛЦ «Веселі Боковеньки». *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2015. Вип. 127. С. 92-97.
7. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року ; за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. 182 с.
8. Телега А. Золотой орешек украинских производителей. *Орешник*. 2016. № 1. С. 34-36.
9. Шейко М. «Филберт»: ставка на фундук. *Орешник*. 2017. № 1. С. 60-63.
10. Штакал М. А., Пугачов В. М. Імпорт та перспективи імпортозаміщення в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 4. С. 80.
11. Яремко Н. О., Карась А. Я., Барабаш Л. О. Економічна ефективність вирощування відсадків фундука в різних конструкціях маточника / Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур : 36. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро : ДДАЕУ, 2016. С. 118-119.
12. Global Statistical Review 2014-15: Nut and Dried Fruit. Spain: INC, 2016. 76 p.
13. Hazelnut breeding in the National Dendrological Park "Sofiyivka" of the NAS of Ukraine / I. S. Kosenko, A. I. Opalko, O. A. Balabak and other. *Plant Varieties Studying and protection*. 2017. № 3 (13). P. 245-251.
14. Hazelnut production. 2019. URL : <http://www.fao.org/3/x4484e/x4484e03.htm#TopOfPage>.
15. Worldwide Hazelnut Market Analysis & Projections (2019-2024): In Terms of Consumption, Europe is Expected to Register the Highest CAGR, at 7.6%. 2019. URL : <https://www.prnewswire.com/news-releases/worldwide-hazelnut-market-analysis-projections-2019-2024-in-terms-of-consumption-europe-is-expected-to-register-the-highest-cagr-at-7-6-300882836.html>.
3. Hadzalo, Ya.M., Lupenko, Yu.O., Puhachov, M.I., et al. (2016). *Rozvytok ekonomiky silskoho hospodarstva Ukrainy v 2011-2015 rr.: naukova dopovid [Development of the economy of agriculture of Ukraine in 2011-2015: scientific report]*. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
4. Salo, I.A. (2012). *Osnovni tendentsii rozvytku rynku horikhophilidnykh v Ukraini ta sviti [Main tendencies of development of the market of nut-growing in Ukraine and worldwide]*. *Problemy ekonomiky*, 4, pp. 9-12 [In Ukrainian].
5. Satina, H.M. & Popova, O.P. (2017). *Fundukovomu sadu buty [Hazelnut garden to be]*. *Ahronavihator*, 10, pp. 42-45 [In Ukrainian].
6. Sliusarchuk, V.Ye. (2015). *Otsiniuvannia sortiv i kloniv funduka selektsii Ukrainskoho naukovo-doslidnoho instytutu lisovoho hospodarstva ta ahrolisomeliioratsii im. H.M. Vysotskoho v DSDLTs "Veseli Bokovenky" [Estimation of varieties and clones of hazelnut breeding of the Ukrainian Research Institute of Forestry and Agroforestry named after H.M. Vysotskyi at a research and development entity named "Merry Bokowenky"]*. *Lisivnytstvo i ahrolisomeliioratsiia*, 127, pp. 92-97 [In Ukrainian].
7. Lupenko, Yu.O. & Mesel-Veseliak, V.Ya. (Eds.) (2012). *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period up to 2020]*. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
8. Telega, A. (2016). *Zolotoi oreshek ukraïnskykh proyzvodytelii [Golden nut of Ukrainian producers]*. *Oreshnyk*, 1, pp. 34-36 [In Russian].
9. Sheiko, M. (2017). "Fylbert": ставка на фундук ["Filbert": bet on hazelnuts]. *Oreshnyk*, 1, pp. 60-63 [In Russian].
10. Shtakal, M.A. & Puhachov, V.M. (2019). *Import ta perspektyvy importozamishchennia v Ukraini [Import and prospects of import substitution in Ukraine]*. *Ekonomika APK*, 4, p. 80 [In Ukrainian].
11. Yaremko, N.O., Karas, A.Ya., & Barabash, L.O. (2016). *Ekonomichna efektyvnist vyroshchuvannia vidsadkiv funduka v riznykh konstruktsiakh matochnyka [Economic efficiency of growing hazelnut seedlings in different types of mother plantation]*. *Stan i perspektyvy rozrobky ta vprovadzhennia resursooshchadnykh, enerhozberihaiuchykh tekhnolohii vyroshchuvannia silskohospodarskykh kultur: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii - Status and prospects of the development and introduction of resource- and energy-saving technologies of crop cultivation: collection of materials of the international scientific and practical conference*. (pp. 118-119). Dnipro: DDAEU [In Ukrainian].
12. *Global statistical review 2014-15: nut and dried fruit*. (2016). Spain: INC [In English].
13. Kosenko, I.S., Opalko, A.I., Balabak, O.A., et al. (2017). *Hazelnut breeding in the National Dendrological Park "Sofiyivka" of the NAS of Ukraine. Plant Varieties Studying and Protection*, 3 (13), pp. 245-251 [In English].
14. *Hazelnut production*. (2019). *FAO*. Retrieved from: <http://www.fao.org/3/x4484e/x4484e03.htm#TopOfPage> [In English].
15. *Worldwide hazelnut market analysis & projections (2019-2024): in terms of consumption, Europe is expected to register the highest CAGR, at 7.6%*. (2019). *Research and Markets*. Retrieved from: <https://www.prnewswire.com/news-releases/worldwide-hazelnut-market-analysis-projections-2019-2024-in-terms-of-consumption-europe-is-expected-to-register-the-highest-cagr-at-7-6-300882836.html> [In English].

Satina H.M., Mazur K.V. Main problems and prospects of the hazelnut market in Ukraine

The purpose of the article is to justify conditions for the saturation of the domestic hazelnut market and export development, to study conditions of the domestic market, to outline problems and prospects for hazelnut production, and to propose a number of measures for competitive development of this industry.

Research methods. The theoretical and methodological basis of the research was modern economic theory and scientific provisions on the development of food markets. In particular, the following scientific methods were used: analysis and synthesis, grouping, balance sheet (for evaluating the status of the hazelnut market); calculation and normative methods (for establishing perspective production volumes); modelling and comparative analysis (for substantiation of bases for effective development of the industry).

Research results. Current state and tendencies of demand and supply formation were investigated, and a level of nuts production and consumption was estimated. Cost standards for the creation and usage of hazelnut orchards were substantiated, and investment needs for the development of the domestic industry and expected socio-economic effect were calculated.

Elements of scientific novelty. Methodological approaches to the calculation of the food balance were deepened in the research on capacity of the domestic hazelnuts market, namely enlarged articles in accordance with the product segmentation of fresh and processed products market.

Practical significance. Practical significance of the obtained results lies in establishment of quantitative and qualitative parameters of hazelnut production, determination of capacity of the domestic market, evaluation of efficiency of industrial technologies, and elaboration of measures for the development of the industry. Planting of five thousand hectares of industrial hazelnut orchards in Ukraine will increase a level of these nuts production to 0.4 kilogram per person considering the fact that current consumption of all types of nuts is 0.8 kilogram. This will facilitate the substitution of hazelnuts in the domestic market and development of its export. Tabl.: 2. Figs.: 2. Refs.: 15.

Keywords: hazelnut; consumer market; conjuncture; commodity production; development; problems; prospects.

Satina Halyna Mykhailivna - candidate of economic sciences, senior research fellow of the department of research on economics, methodology and intellectual property, Institute of Horticulture of the NAAS (23, Sadova st., Novosilky vil., Kyiv-Sviatoshynskiy dist., Kyiv reg.)

Email: galina_satina@ukr.net

Mazur Kateryna Vasylivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent), head of the agrarian management department, Vinnytsia National Agrarian University (3, Soniachna st., Vinnytsya)

E-mail: kv_mazur@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1137-3422>

Сатина Г.М., Мазур Е.В. Основные проблемы и перспективы развития рынка фундука в Украине

Цель статьи - обосновать условия для насыщения внутреннего рынка фундука и развития экспорта, проанализировать конъюнктуру отечественного рынка, обозначить проблемы и перспективы устройства промышленного фундуководства, предложить ряд мер для конкурентоспособного развития отрасли.

Методика исследования. Теоретико-методологической базой исследований послужили современная экономическая теория и научные положения по развитию продовольственных рынков. Для оценки состояния рынка фундука привлечены методы анализа и синтеза, группировки, балансовый; при установлении перспективных объемов производства - расчетный, нормативный; для обоснования принципов эффективного развития отрасли - моделирования, сравнительного анализа.

Результаты исследования. Рассмотрены современное состояние и тенденции формирования спроса и предложения, осуществлена оценка уровня производства и потребления орехов, обоснованы нормативы затрат труда и средств на создание и использование товарных насаждений, определены потребности в инвестициях для развития отечественной отрасли и ожидаемый социально-экономический эффект.

Элементы научной новизны. В исследованиях емкости внутреннего рынка фундука углублены методические подходы в части расчета продовольственного баланса, а именно укрупненными статьями в соответствии с товарной сегментации рынка свежей и переработанной продукции.

Практическая значимость. Установлены количественные и качественные параметры производства фундука, определены ёмкости внутреннего рынка, дана оценка эффективности промышленных технологий, предложены меры развития отрасли. Доказано, что закладка в Украине промышленных садов фундука площадью 5 тыс. га позволит повысить уровень производства этих орехов до 0,4 кг на одного человека при современном уровне потребления всех орехоплодных 0,8 кг. Это будет способствовать импортозамещению фундука на отечественном рынке и развитию его экспорта. Табл.: 2. Илл.: 2. Библиогр.: 15.

Ключевые слова: фундук; потребительский рынок; конъюнктура; товарное производство; развитие; проблемы; перспективы.

Сатина Галина Михайловна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник отдела научных исследований по вопросам экономики, методологии и интеллектуальной собственности, Институт садоводства НААН (Киево-Святошинский р-н, с. Новоселки, ул. Садовая 23)

E-mail: galina_satina@ukr.net

Мазур Екатерина Васильевна - кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой аграрного менеджмента, Винницкий национальный аграрный университет (г. Винница, ул. Солнечная, 3)

E-mail: kv_mazur@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1137-3422>

Стаття надійшла до редакції 30.10.2019 р.

Фахове рецензування: 09.11.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сатина Г. М., Мазур К. В. Основні проблеми та перспективи розвитку ринку фундука в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 11. С. 35 – 41.

*